

Puhemiesneuvosto

Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Puhemiesneuvosto ehdottaa eduskunnan työjärjestykseen tehtäväksi erinäisiä päivitysluonteisia muutoksia. Pääosaa ehdotuksista voidaan luonnehtia sisällöltään teknisluonteisiksi tarkistuksiksi. Merkittävimmät ehdotukset koskevat työjärjestyksen sääntelyä asian pöydällepanosta, valtakirjojen tarkastamisesta, mahdollisuudesta sallia keskustelu pääministerin vaalin yhteydessä, eduskunta-aloitteen tekemisestä, äänestystavasta ja edustajantoimen hoitamisen keskeytymisestä. Lisäksi työjärjestykseen ehdotetaan otettaviksi uudet säännökset puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan etäkokouksista.

Puhemiesneuvosto ehdottaa eduskunnan vaalisäännön sääntelyä ehdokaslistojen jättämisestä muutettavaksi nykyistä joustavammaksi.

Ehdotetut muutokset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2023.

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Eduskunnan työjärjestys

Eduskunnan työjärjestyksessä (40/2000) annetaan perustuslain 52 §:n 1 momentin mukaan tarkempia säännöksiä valtiopäivillä noudatettavasta menettelystä sekä eduskunnan toimielimistä ja eduskuntatyöstä. Työjärjestys hyväksytään täysistunnossa lakiehdotuksen käsittelystä säädetyssä järjestyksessä ja julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Voimassa oleva eduskunnan työjärjestys on säädetty vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen yhteydessä, jolloin suuri osa aikaisemmin perustuslakina voimassa olleeseen valtiopäiväjärjestykseen sisältyneestä eduskuntatyön yksityiskohtaisesta sääntelystä jätettiin eduskunnan työjärjestyksellä säänneltäväksi. Työjärjestys on eduskunnan yksin hyväksymä säädös, joka ei edellytä lakien tavoin ulkopuolista vahvistamista tai allekirjoittamista. Työjärjestyksen tai sen muutoksen

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

tultua hyväksytyksi eduskunta huolehtii sen julkaisemisesta Suomen sädöskokoelmassa (HE 1/1998 vp, s. 100—101).

Eduskunnan työjärjestyistä on sittemmin aika ajoin tarkistettu ja muutettu vastaamaan eduskuntatyön kulloisiakin tarpeita. Esimerkiksi covid-19-viruksen aiheuttaman pandemian takia eduskunnan työjärjestyistä täydennettiin ensin vuonna 2020 ja uudelleen vuonna 2022 väliaikaisesti voimassa olleilla säännöksillä etätyöstä poikkeuksellisissa oloissa (708/2020 ja 108/2022). Eduskunnan uudistamistyöryhmän ensimmäisen alatyöryhmän aloitteesta puhemiesneuvosto ehdotti työjärjestykseen hyväksytyiksi tulleet säännökset asiantuntijoiden etäkuulemisesta valiokunnissa ja poissaolojen uudeltaisesta kirjaamismenettelystä (864/2021). Eduskunnan tieto- ja viestintäosaston tehtäviä koskevaa sääntelyä kehitettäessä kumottiin työjärjestyksen 15 § eduskunnan kirjaston hallituksesta (1210/2021).

Puhemiesneuvosto asetti 20.4.2022 työryhmän valmistelemaan eduskunnan työjärjestyksen tarkistamista. Työryhmän asettamisen taustalla vaikutti erityisesti aiemmin vaalikaudella käyty keskustelu asian pöydällepanoa koskevasta työjärjestyksen sääntelystä. Perustuslakivaliokunta on todennut työjärjestyksen säännöksen tältä osin tulkinnanvaraiseksi ja katsonut, että sääntelyn tulisi tällaisessa keskeisessä menettelykysymyksessä olla selkeää (PeVP 59/2021 vp). Työjärjestyksessä on myös muita päivitysluonteisia tarkistustarpeita. Työryhmän tehtävänä oli arvioida eduskunnan työjärjestyksen päivittämis- ja muita mahdollisia muutostarpeita sekä laatia ehdotus työjärjestyksen tarvittaviksi muutoksiksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus on laadittu työryhmän mietinnön pohjalta virkatyönä eduskunnan kansliassa.

1.2 Eduskunnan vaalisääntö

Eduskunnan vaalisääntöä (250/2000) sovelletaan eduskunnan puhemiehen ja varapuhemiesten, eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten, eduskunnan pääsihteerin ja valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaalissa (henkilövaali) sekä valiokuntien, kansliatoimikunnan ja eduskunnan toimitettavissa muiden useampijäsenisten toimielinten vaaleissa (toimielinvaali). Lisäksi pääministerin vaalissa, jota tarkoitetaan perustuslain (731/1999) 61 §:n 3 momentissa, noudatetaan vaalisäännön 2—4 ja 6 §:n säännöksiä.

Eduskuntaryhmillä oli mahdollisuus lausua eduskuntatyön uudistamistyöryhmän toisen ja kolmannen alatyöryhmän loppuraporteista syyskuussa 2022. Näistä lausunnoissa käy ilmi, että eduskuntaryhmät pitivät kannatettavana eduskuntaryhmien pääsihteereille ehdotettua oikeutta toimittaa keskuskansliaan asiakirjoja edustajien puolesta, esimerkiksi vapautuspyyntöjen ja vaalilistojen jättämisen osalta.

Puhemiesneuvoston ehdotus on laadittu virkatyönä eduskunnan kansliassa.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Eduskunnan työjärjestys

Pöydällepano

Asian pöydällepanosta säädetään eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 57 §:ssä. Asia jää sen 1 momentin mukaan lähetekeskustelussa pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista, jos joku edustaja sitä pyytää. Tämän jälkeen asiaa ei enää lähetekeskustelussa voida panna pöydälle.

Valiokunnan mietintö esitellään ensin pöydälle pantavaksi istuntoon, joka pidetään aikaisintaan seuraavana päivänä. Erityisestä syystä eduskunta voi kuitenkin päättää panna asian pöydälle jo samana päivänä pidettävään istuntoon. Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä asia pannaan tämän jälkeen kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää.

Valtioneuvoston tiedonantoa ja selontekoa sekä välilyksymystä ei keskustelun niistä alettua voida panna pöydälle. Säännökset asian pöydällepanosta eivät koske pääministerin ilmoitusta eivätkä ajankohtaiskeskustelua.

Käytännössä on tulkinnanvaraiseksi havaittu työjärjestyksen 57 §:n 3 momentin viimeinen virke: "Muutoin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää."

Eduskunnan työjärjestyksen 57 §:ää on täsmennetty vuonna 2010 (71/2011), jolloin aiempi 2 momentti jaettiin kahteen osaan. Tämän muutoksen tarkoitus oli perustelujen mukaan selkeyttää pöydällepanosääntelyä (PNE 2/2010 vp).

Vuoden 1999 esitoissa (PNE 1/1999 vp) silloisen (jakamattoman) 2 momentin osalta todetaan seuraavaa: "Tämän pakollisen pöydällepanon jälkeen asia pannaan ensimmäisessä käsittelyssä, yhdessä käsittelyssä ja ainoassa käsittelyssä vielä kerran pöydälle, jos kaksi edustajaa sitä pyytää. Tämän jälkeen ensimmäisessä käsittelyssä, yhdessä käsittelyssä ja ainoassa käsittelyssä samoin kuin toisessa käsittelyssä asia pannaan pöydälle vain, jos siitä tehdään kannatettu ehdotus, jonka eduskunta äänestyksessä hyväksyy."

Pykälän perusteluista vuodelta 1999 siis ilmenee, että 3 momentin jälkimmäinen virke koskee pöydällepanoa sen jälkeen, kun asia on jo kerran pantu pöydälle asian käsittelyn alettua. Jos pöydällepanosta tällöin tehdään kannatettu ehdotus, pöydällepanosta päättää eduskunta. Vastaehdotusta ei tarvitse tehdä, koska pohjana on asian käsittelyn jatkaminen samassa istunnossa, mutta ehdotuksesta on äänestettävä.

Pykälän perusteluissa käytetty ilmaisu "Tämän jälkeen" selvensikin sitä, että pöydällepano voi tapahtua ainakin kahdesti ns. pakollisen pöydällepanon jälkeen. Sen sijaan perustelut eivät anna vastausta siihen, voidaanko pöydällepanoehtotuksia tehdä rajaton määrä. Pykälän perusteluissa todetaan niin ikään, että pykälä korvaa aikaisemmat valtiopäiväjärjestyksen 64 ja 65 §:n sekä eduskunnan työjärjestyksen 41 §:n säännökset.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Valtiopäiväjärjestyksen (1056/1990) 65 §:n 1 momentissa säädettiin pöydällepanosta seuraavasti: "Erikoisvaliokunnan mietintö on, kun se ensi kerran esitellään, pantava pöydälle. Esiteltäessä mietintö seuraavan kerran ensimmäiseen käsittelyyn on se keskustelun jälkeen tai ilman keskustelua vielä pantava pöydälle, jos kaksi jäsentä sitä pyytää, mutta kun asia ensimmäisessä käsittelyssä tapahtuneen pöydällepanon jälkeen tulee siinä uudelleen esille, ei sitä enää voida panna pöydälle." Vastaavasta menettelystä säädettiin myös vuoden 1928 valtiopäiväjärjestyksen 65 §:n 1 momentissa, joka kuului seuraavasti: "Valiokunnan mietintö on, kun se ensi kerran esitellään, pantava pöydälle. Seuraavalla kerralla esiteltäessä on se, keskusteltua tai keskustelutta, vielä pöydälle pantava, jos kaksi jäsentä tai useammat sitä pyytävät, mutta kun asia kolmannen kerran tulee esille, älköön sitä enää pöydälle pantako." Eduskunnan työjärjestyksen 41 §:n 1 momentissa säädettiin seuraavasti: "Jollei valtiopäiväjärjestyksessä ole toisin säädetty, asia on pantava pöydälle, jos eduskunta niin päättää."

Voimassa olevan työjärjestyksen säännös ("Muutoin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää") näyttää jättävän sanonnallisesti avoimeksi sen, voiko asian panna "muutoin" pöydälle vain kerran vai onko eduskunnan mahdollista tehdä pöydällepanopäätöksiä rajaton määrä. Perustuslakivaliokunta on todennut työjärjestyksen sääntelyn osoittautuneen tältä osin tulkinnanvaraiseksi ja katsonut, että sääntelyn tulisi tällaisessa keskeisessä menettelykysymyksessä olla selkeää (PeVP 59/2021 vp).

On aiheellista selkeyttää työjärjestyksen 57 §:n sääntelyä asian pöydällepanosta.

Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen Euroopan parlamentin jäsenenä toimisen vuoksi

Edustajantoimen hoitaminen keskeytyy perustuslain 28 §:n 1 momentin mukaan siksi ajaksi, jonka kansanedustaja toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Edustajantointa hoitaa tänä aikana hänen varaedustajansa. Edustajantoimen hoitaminen keskeytyy myös asevelvollisuuden suorittamisen ajaksi.

Edustajantoimen hoitaminen keskeytyy siten suoraan perustuslain säännöksen perusteella siksi ajaksi, jonka hän toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Edustajantoimen ollessa keskeytyneenä hän ei voi suorittaa valtiopäivätoimia (HE 1/1998 vp, s. 83). Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen puolestaan päättyy suoraan perustuslain säännöksen nojalla, kun hän ei enää toimi Euroopan parlamentin jäsenenä.

Eduskunnan työjärjestyksen 77 §:ssä on säädetty Euroopan parlamentin vaaleissa ja eduskuntavaaleissa valituksi tulleen velvollisuudesta ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskuntavaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi.

Työjärjestyksen 77 §:ssä on perustuslain 28 §:n 1 momentin näkökulmasta ongelmallinen säännös edustajantoimen hoitamisen keskeytymisen alkamisajankohdasta. Työjärjestyksen puheena olevan pykälän viimeinen virke kuuluu seuraavasti: "Jos hän toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, hänen edustajantointensa hoitaminen keskeytyy silloin, kun hänen varaedustajansa valtakir-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

ja on tarkastettu." Perustuslain kannalta edustajantoimen hoitamisen keskeytymien kytkeytyy vain Euroopan parlamentin jäsenenä toimimisen tosiasiaan. Edustajantoimen hoitamisen keskeytymisen edellytyksenä eivät siten voi olla muut seikat tai toimenpiteet, kuten esimerkiksi vara-edustajan valtakirjan tarkastaminen.

Työjärjestyksessä ei ole lainkaan säännöksiä menettelystä esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen päättyy Euroopan parlamentin jäsenen palatessa hoitamaan edustajantointaan Euroopan parlamentin toimikauden päätyttyä tai hänen lopettaessaan Euroopan parlamentin jäsenenä toimimisen kesken Euroopan parlamentin toimikauden.

On syytä tarkistaa työjärjestyksen 77 §:n sääntely edustajantoimen keskeytymisestä sopusointuun perustuslain kanssa. Lisäksi on aiheellista ottaa työjärjestykseen säännökset ainakin niitä tilanteita varten, joissa Euroopan parlamentin jäsenenä toiminut palaa hoitamaan edustajantointaan kesken Euroopan parlamentin toimikautta tai mainitun toimikauden päätyttyä.

Valtakirjojen tarkastaminen

Valtioneuvoston oikeuskansleri tarkastaa edustajien valtakirjat ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa. Oikeuskansleri tarkastaa myös myöhemmin esitetyt valtakirjat. Oikeuskanslerin näistä tehtävistä on säännökset eduskunnan työjärjestyksen 2 §:ssä.

Eduskunnan työjärjestyksestä vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen yhteydessä muutettaessa työjärjestykseen ehdotettiin näiltä osin vain kirjattavaksi vakiintunut käytäntö, jonka mukaan edustajien valtakirjat tarkastaa valtioneuvoston oikeuskansleri. Hänen ollessaan estynyt apulaisoikeuskansleri tarkastaa valtakirjat. (PNE 1/1999 vp, s. 4.)

Valtiopäiväedustajien valtakirjojen tarkastaminen on vanhastaan kuulunut hallitsijan toimivalta-alueeseen — aatelissäädyn edustajien valtakirjojen tarkastamista toki lukuun ottamatta.

Vuoden 1869 valtiopäiväjärjestyksen 22 §:n mukaan piti pappis-, porvaris- ja talonpoikaissäädyn valittujen jäsenten tuoda valtuuskirjansa sen tarkastettavaksi, jonka Keisari ja Suuriruhtinas oli siihen tehtävään määrännyt. Tarkastuksessa tutkittiin, olivatko valtuuskirjat määrämuotoon tehtyjä, ja annettiin oikean valtuuskirjan näyttäneelle pääsypoletti. Ritariston ja Aatelin jäsenten puolestaan tuli näyttää oikeutensa "valtiopäivämiestoimen käyttämiseen" ritarihuonejärjestyksen määräämällä tavalla.

Yksikamarisen eduskunnan valtiopäiväjärjestyksen (1906) 21 §:n mukaan kaikkien edustajien oli tuotava valtakirjansa sen tai niiden nähtäväksi, joille Keisari ja Suuriruhtinas oli valtakirjain tarkastamisen uskonut. Tarkastuksessa tutkittiin, oliko se asianomaisen viranomaisen antama ja säädettyyn muotoon tehty. Vuoden 1928 valtiopäiväjärjestyksen 23 §:ssä valtakirjain tarkastajan määrääminen oli osoitettu tasavallan presidentin tehtäväksi. Presidentillä oli tapana määrätä valtioneuvoston oikeuskansleri tähän tehtävään, ja kuten edellä on todettu, eduskunnan voimassa olevaan työjärjestykseen on tältä osin vain kirjattu vakiintunut käytäntö.

Vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen yhtenä päätavoitteena oli vahvistaa eduskunnan asemaa ylimpänä valtioelimenä (ks. esim. HE 1/1998 vp, s. 37). Eduskunnan nykyiseen asemaan nähden

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

ei ole ongelmatonta, että kansanedustajien valtakirjojen tarkastaminen — vaikka siinä nykyisin onkin kyse puhtaasti seremoniasta, jossa vaaliviranomaisen eduskunnalle toimittamat kansanedustajan valtakirjat annetaan valituksi tulleille edustajille — on edelleen osoitettuna valtioneuvoston yhteyteen kuuluvan toimijan eli valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtäväksi. Toisaalta ei ole myöskään aivan asianmukaista antaa eduskunnan työjärjestyksellä säännöksiä valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävistä.

On periaatteellisista syistä aiheellista muuttaa kansanedustajain valtakirjojen tarkastamista koskevaa sääntelyä niin, että tehtävä osoitetaan eduskunnan työjärjestyksessä eduskunnan omalle tai eduskunnan valitsemaalle toimielimelle tai toimijalle.

Pääministerin vaali

Eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n 4 momentin mukaan pääministerin valintaa tarkoittavassa asiassa ei sallita keskustelua. Tämä vastaa eduskunnan työjärjestyksen 16 §:n 1 momentin yleistä säännöstä henkilövaaleissa sovellettavasta keskustelukiellosta.

Pääministerin valinnasta säädetään valtioneuvoston muodostamista sääntelevässä perustuslain 61 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan eduskuntaryhmät neuvottelevat hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston kokoonpanosta ennen pääministerin valintaa. Näiden neuvottelujen tuloksen perusteella, kuultuaan eduskunnan puhemiestä presidentti antaa eduskunnalle tiedon pääministeriehdokkaasta. Ehdokas valitaan pääministeriksi, jos eduskunnassa toimitetussa avoimessa äänestyksessä enemmän kuin puolet annetuista äänistä on kannattanut hänen valitsemistaan.

Tässä vaiheessa äänestyksessä on kyse vain yhden asetetun pääministeriehdokkaan valitsemisesta. Siksi äänestys on mahdollista toimeenpanna tavanomaisena koneäänestyksenä (HE 1/1998 vp, s. 113). Eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n 1 momentin mukaan pääministeriehdokkaan hyväksymisestä toimitetaan koneäänestys tai avoin lippuäänestys.

Pääministeriehdokkaan nimeämistä edeltävät eduskuntaryhmien neuvottelut sekä ryhmien kuuleminen. Valtaosassa tilanteita on siten jo etukäteen selvillä, että ilmoitetulla pääministeriehdokkaalla on takanaan eduskunnan enemmistön kannatus. (HE 1/1998 vp, s. 113.)

Siltä varalta, ettei presidentin ilmoittama pääministeriehdokas tulisikaan valituksi, säädetään perustuslain 61 §:n 3 momentissa jatkomenettelystä. Tällöin on sen ensimmäisen virkkeen mukaan asetettava samassa järjestyksessä uusi pääministeriehdokas, joka voi olla myös ensimmäisellä kierroksella valitsematta jäänyt ehdokas. Säännös edellyttää koko pääministeriehdokkaan nimeämismenettelyn kaikkien vaiheiden uusimista, mukaan lukien eduskuntaryhmien neuvottelut sekä eduskunnan puhemiehen ja ryhmien kuuleminen. (HE 1/1998 vp, s. 113.)

Jollei uusikaan ehdokas saa yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan perustuslain 61 §:n 3 momentin toisen virkkeen perusteella eduskunnassa avoimena äänestyksenä pääministerin vaali. Valituksi tulee tällöin eniten ääniä saanut henkilö. Tämä vaali toimitetaan ilman ehdokasasettelua. Äänestyksessä käytetään eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla äänestyslippuja, joissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi. Edustajan tulee kirjoittaa äänestyslippuun sen henkilön nimi, jota hän äänestää, niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuut-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

ta tarkoitettu henkilöstä voi syntyä, tai jättää äänestyslippu tyhjänä. Tässä menettelyssä pääministerin valintaan ei enää vaadita annettujen äänten enemmistöä, vaan valituksi tulee eniten ääniä saanut henkilö. (HE 1/1998 vp, s. 113—114.)

Eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n 4 momentin mukaan tässäkään — perustuslain 61 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettussa pääministerin — vaalissa ei sallita keskustelua. On kuitenkin selvää, että pääministerin valinnasta ja hallituksen muodostamisesta käydään runsaasti erilaisia epävirallisia keskusteluja ja neuvotteluja ennen vaalitoimitukseen ryhtymistä. Toisaalta tällaiseen, poliittisen umpikujan ratkaisemiseksi tarkoitettuun pääministerin valitsemismenettelyyn voisi olla perusteltua liittää eduskunnalle mahdollisuus keskustella eduskunnan enemmistön tuen kannalta keskeisistä asiakysymyksistä. Varsinainen keskustelu hallituspolitiikan sisällöstä luottamusäänestyksineen käydään, kun hallitus perustuslain 62 §:n takia antaa ohjelmansa tiedonantona eduskunnalle.

Työjärjestyksen 65 §:n 2 momentin mukaan äänestysliput lasketaan ja luetaan julki. Käytännössä äänestyslippuja ei enää nykyisin lueta julki ja ilman sääntelyäkin on selvää, että äänestysliput lasketaan. Momentista on syytä poistaa maininnat äänestyslippujen julki lukemisesta ja lippujen laskemisesta.

Eduskunta-aloitteet

Talousarvioaloite voidaan eduskunnan työjärjestyksen 20 §:n 2 momentin perusteella tehdä vasta eduskunnalle annetun valtion talousarvioesityksen johdosta ja se on jätettävä viimeistään kello 12 kymmenentenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä viimeistään kello 12 neljäntenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi.

Kiiretilanteita varten on tarpeen arvioida, tulisiko lisätalousarvioesitykseen ja talousarviota täydentävään esitykseen liittyvää neljän päivän aloiteaikaa olla mahdollista määrätä lyhyemmäksi, sillä valtiovarainvaliokunnan mietintö voi valmistua vasta sen jälkeen, kun aloiteaika on päättynyt ja aloitteet lähetetty valiokuntaan.

Keväällä ja syksyllä tavanomaisesti annettavien lisäbudjettien aloiteaikoja ei ole tarvetta lyhentää, mutta niiden lisäksi annettavat ylimääräiset lisäbudjetit ovat aina kiireellisiä ja ne tulisi saada voimaan mahdollisimman pian. Tällöin lyhyempi aloiteaika nopeuttaisi eduskuntakäsittelyä ja esityksen voimaan saattamista.

Valtioneuvosto antaa syysistuntokauden aikana yleensä yhden talousarviota täydentävän esityksen, mutta joskus syntyy tarvetta myös toisen täydentävän esityksen antamiseen. Se sisältää tyypillisesti vain muutamia momenteja, joiden muutostarve on noussut esille talousarvioesityksen valiokuntakäsittelyn loppuvaiheessa. Jotta budjettiesityksen käsittely voi edetä eduskunnassa suunnitellussa aikataulussa, myös tällaisissa tilanteissa voi olla tarvetta normaalia lyhyempään aloiteaikaan.

On aiheellista täydentää talousarvioaloitteen jättämistä koskevaa määräaika sääntelyä esimerkiksi niin, että eduskunta voisi puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää säädettyä lyhyemmästä ta-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

lousarvioaloitteen jättämisaikasta tilanteissa, joissa lisätalousarvioesityksen tai talousarvioesitystä täydentävän esityksen eduskuntakäsittelylle on tavanomaisesta poikkeava kiire.

Täysistunnon päätöspöytäkirja

Täysistunnosta laaditaan työjärjestyksen 70 §:n 1 momentin mukaan viipymättä päätöspöytäkirja, johon merkitään tiedot tehdyistä päätöksistä. Päätöspöytäkirja on 2 momentin perustella julkinen, kun eduskunnan pääsihteeri on sen allekirjoittanut.

Päätöspöytäkirjalla ilmoitetaan nykyisin muun muassa valiokunnalle asian lähettämisestä sen käsiteltäväksi. Myös eduskunnan toimielinten vaaleista ilmoitetaan päätöspöytäkirjalla niin valituille edustajille kuin kyseiselle toimielimellekin. Päätöspöytäkirja valmistuu heti istunnon päätyttyä.

Päätöspöytäkirjan lisäksi täysistunnosta laaditaan työjärjestyksen 69 §:n 1 momentin perusteella pöytäkirja, johon merkitään tiedot asioiden käsittelystä ja täysistunnossa käydyt keskustelut. Tiedot täysistunnossa tehdyistä päätöksistä julkaistaan viipymättä tietoverkossa. Pöytäkirjan allekirjoittaa pykälän 4 momentin mukaan eduskunnan pääsihteeri. Pöytäkirja tallennetaan viipymättä yleisön saataville tietoverkkoon. Täysistunnon pöytäkirja valmistuu ja tallennetaan verkkoon muutaman tunnin sisällä istunnon päättymisestä (PNE 1/2012 vp, s. 4).

Täysistunnon päätöspöytäkirjaa voidaan nykyisin pitää tarpeettomana, sillä täysistunnon pöytäkirja jo sisältää päätöspöytäkirjaan merkittävät tiedot. Sen vuoksi työjärjestyksen 70 § voitaisiin kumota ja samalla tarvittaessa tarkistaa 69 §:n sanamuotoa. Päätöspöytäkirjan otteella nykyisin tehtävät ilmoitukset voitaisiin vastaisuudessa tehdä täysistunnon pöytäkirjan otteella.

On aiheellista kumota työjärjestyksen 70 § täysistunnon päätöspöytäkirjasta tarpeettomana.

Äänestystapa

Äänestys toimitetaan eduskunnan työjärjestyksen 61 §:n 1 momentin mukaan koneäänestyksenä, seisomaan nousten tai avoimena lippuäänestyksenä.

Koneäänestys toimitetaan pykälän 2 momentin perusteella riippumatta siitä, onko jo äänestetty seisomaan nousten, jos puhemies katsoo sen aiheelliseksi tai jos seisomaan nousten tapahtunut äänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut selvää vastausta taikka jos joku edustaja sitä pyytää.

Pykälän 3 momentin mukaan avoin lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos koneäänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat menneet tasan. Jos äänet kuitenkin ovat menneet tasan sellaisessa äänestyksessä, joka ei koske eduskunnan lopullista päätöstä kyseisessä käsittelyvaiheessa, uusitaan koneäänestys, ja lippuäänestys toimitetaan vasta, jos äänet uudessakin koneäänestyksessä ovat menneet tasan.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Työjärjestyksen sääntely ei oikein hyvin ilmennä sitä, että koneäänestys on nykyisin ensisijainen ja pääasiallinen äänestystapa ja että muita tapoja käytetään varsin harvoin ja käytännössä vain koneäänestyksessä käytetyssä tekniikassa toisinaan ilmenneiden häiriöiden takia.

Työjärjestyksen sääntely äänestystavasta sallii vain yhden 61 §:n 1 momentissa mainitun äänestystavan käyttämisen kerralla. Äänestystä ei siten voi toimittaa esimerkiksi osin koneäänestyksenä ja osin seisomaan nousten. Toisinaan, joskin harvoin, on esiintynyt tilanteita, joissa esimerkiksi edustajapaneeli ei tilapäisesti toimi äänestyksessä. Tällaisessa tapauksessa saattaisi olla perusteltua sallia äänestäminen esimerkiksi seisomaan nousten niille edustajille, joiden kohdalla koneäänestystekniikassa on häiriö.

On aiheellista täydentää äänestystapaa koskevaa sääntelyä niin, että se ilmentää koneäänestyksen olevan pääasiallinen äänestystapa ja että se mahdollistaa myös sekamuotoisen äänestystavan käyttämisen.

Muutosehdotusten tekeminen lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä

Lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä esitellään eduskunnan työjärjestyksen 53 §:n 2 momentin mukaan valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Sen jälkeen päätetään yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiehdotuksen sisällöstä.

Nykykäytännössä ensimmäisen käsittelyn yleiskeskustelussa voidaan tehdä vaihtoehtoinen ehdotus käsittelyn pohjaksi ja ehdotus asian palauttamisesta sitä valmistelevasti käsitelleeseen valiokuntaan tai lähettämisestä muuhun erikoisvaliokuntaan tai suureen valiokuntaan. Yleiskeskustelussa ei sen sijaan tehdä ehdotusta yksittäisten pykälien muuttamiseksi. Pykäläkohtaiset ehdotukset tehdään vasta yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Toisessa käsittelyssä eduskunta päättää työjärjestyksen 53 §:n 4 momentin mukaan lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä mahdollisista eduskunnan lausumista. Toisessa käsittelyssä tehtävät ehdotukset — hylkäysehdotus ja lausumaehdotus sekä ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi — tehdään kaikki toisen käsittelyn keskustelussa.

Ensimmäisessä käsittelyssä tehtävien ehdotusten jakaminen yleiskeskustelussa ja yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehtäviin ehdotuksiin perustuu vakiintuneeseen käytäntöön, ja se poikkeaa toisessa käsittelyssä noudatetussa menettelyssä, jossa kaikki siinä tehtävät ehdotukset tehdään keskusteluvaiheessa.

Lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä noudatettua menettelyä ehdotusten tekemisestä on johdonmukaisuuden ja menettelyjen selkeydenkin vuoksi aiheellista muuttaa vastaamaan toisen käsittelyn menettelyä siten, että kaikki ehdotukset — myös pykäläkohtaiset ehdotukset — tehdään jo ensimmäisen käsittelyn yleiskeskustelussa.

Yleiskeskustelussa tehdyn mietinnöstä poikkeavan ehdotuksen tulee sisältyä mietintöön liittyviin asiakirjoihin. Kyseeseen tulee lähinnä mietinnön vastalause, mutta ehdotus voi sisältyä myös asiassa tehtyyn eriävään mielipiteeseen taikka asian käsittelyyn yhdistettyyn lakialoitteeseen. Jos ehdotusta ei ole asiakirjoissa, se tulee ensin tehdä 58 §:ssä säädetyllä tavalla kirjallisena ennen is-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

tuntoa. Yleiskeskustelussa tehtävässä ehdotuksessa edustaja voi esimerkiksi viitata vastalauseeseen tai edustajille saliin jaettuun muutosehdotukseen ja esittää, että eduskunta hyväksyy lain vastalauseen, eriävän mielipiteen taikka muutosehdotuksen mukaisena. Myös käsittelyn pohjaa koskeva ehdotus tulee tehdä yleiskeskustelun kuluessa kuten nykyisinkin. Äänestettäviksi tulevat ne edellä todetulla tavalla tehdyt ehdotukset, joita on kannatettu.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen vaali

Eduskunta toimittaa vaalit eduskunnan työjärjestyksen 16 §:n 1 momentin mukaan siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Henkilövaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Vaaleissa ei sallita keskustelua.

Puhemiehen vaalista on säädetty perustuslain 34 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan puhemiehen ja varapuhemiesten vaalit toimitetaan umpilipuin. Vaalissa valituksi tulee kansanedustaja, joka saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä. Jos kukaan ei ole saanut kahdessa ensimmäisessä äänestyksessä tarvittavaa enemmistöä annetuista äänistä, valituksi tulee kolmannessa äänestyksessä eniten ääniä saanut edustaja.

Eduskunnan vaalisäännön (250/2000) henkilövaalia koskevia säännöksiä sovelletaan eduskunnan puhemiehen ja varapuhemiesten, eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten, eduskunnan pääsihteerin ja valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaalissa.

Henkilövaali toimitetaan vaalisäännön 5 §:n mukaan umpilipuin. Äänestyslippuun saa olla vain valittavan nimi niin selvästi ilmaistuna, ettei epäselvyyttä tarkoitetusta henkilöstä synny. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä.

Henkilövaalissa käytetään vaalisäännön 6 §:n mukaan yhtä tai kahta vaaliurnaa puhemiehen harkinnan mukaan. Äänestyslippu tuodaan urnaan tai urniin nimenhuudon mukaisessa järjestyksessä ja niin taitettuna, ettei lipun sisältö ole näkyvässä. Muussa järjestyksessä ei äänestyslippua saa urnaan tuoda. Puhemies määrää neljä edustajaa avustamaan äänestyslippujen tarkastamisessa, annettujen äänten julkilukemisessa ja äänten laskemisessa. Puhemies toteaa vaalin tuloksen.

Eduskunta valitsee työjärjestyksen 16 §:n 2 momentin mukaan pääsihteerin sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja kansliatoimikunta on antanut hakijoista lausunnon. Jos virkaan on useampia hakijoita, toimitetaan eduskunnan pääsihteerin vaali.

Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan eduskunta valitsee työjärjestyksen 16 §:n 3 momentin mukaan sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja tarkastusvaliokunta on arvioinut hakijoita. Jos virkaan on useampia hakijoita, toimitetaan tarkastusviraston pääjohtajan vaali.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten valinnasta on säännöksiä työjärjestyksen 11 §:n 1 momentissa. Sen mukaan näiden tehtävien avoinna olemisesta ilmoitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla. Vaalit toimitetaan sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta on arvioinut tehtävään ilmoittautuneita. Vaalissa ei sallita keskustelua.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen vaali on toimitettava siinäkin tapauksessa, että tehtävään on ollut vain yksi hakija ja hakijaa nykyisen käytännön mukaan arvioinut perustuslakivaliokunta on puoltanut hakijan valintaa. Eduskunnan pääsihteerin ja valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaalia sen sijaan ei olisi tällaisessa tapauksessa toimitettava, sillä työjärjestyksen 16 §:n 1 ja 2 momentin säännösten mukaan vaali toimitetaan vain, jos pääsihteerin tai pääjohtajan virkaan on useampia hakijoita.

On tarpeen täydentää eduskunnan työjärjestyksen 11 §:ää eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen vaalista säännöksillä, jotka vastaavat eduskunnan pääsihteerin ja valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaalista annettuja säännöksiä.

Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenestä hankittava selvitys

Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi tai varajäseneksi aiottu kansanedustaja pyytää eduskunnan työjärjestyksen 17 a §:n 1 momentin mukaan ennen valiokunnan asettamista tietosuojavaltuutettua tarkastamaan, onko henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 5 §:ssä tarkoitettu suojelupoliisin toiminnallisessa tietojärjestelmässä tietoja asianomaisesta kansanedustajasta.

Sanamuotonsa mukaan säännös koskee vain valiokunnan asettamisen vaihetta, vaikka säännöksessä tarkoitettujen tietojen tarkastaminen on tarpeen myös valiokunnan kokoonpanon muuttuessa esimerkiksi valiokunnan jäsenen vaihtamisen takia.

Työjärjestyksen 17 a §:n säännöstä tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi ja varajäseneksi aiottu kansanedustajan tietojen tarkastamisesta on tarpeen tarkistaa niin, että siinä tarkoitettu tarkastuspyyntö on tehtävä myös valiokunnan kokoonpanoa muutettaessa.

Puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan etäkokous

Työjärjestyksessä ei nykyisin ole säännöksiä puhemiesneuvoston eikä kansliatoimikunnan mahdollisuudesta kokoontua etäyhteyksiä käyttämällä etäkokoukseen. Säännökset asiasta on aiheellista lisätä työjärjestykseen.

Avoin lippuäänestys

Avointa lippuäänestystä koskevan työjärjestyksen 62 §:n mukaan äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

Käytännössä äänestyslippuja ei enää nykyisin lueta julki ja ilman sääntelyäkin on selvää, että äänestysliput lasketaan. Momentista on syytä poistaa maininnat äänestyslippujen julki lukemisesta ja lippujen laskemisesta samaan tapaan kuin edellä on katsottu aiheelliseksi poistaa nämä maininnat pääministerin valintaa koskevasta 65 §:n 2 momentista.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

2.2 Eduskunnan vaalisääntö

Ehdokaslistan jättäminen

Ehdokaslistan jättämisestä säädetään eduskunnan vaalisäännön 8 §:n 2 momentissa. Asiamiehen tai ehdokaslistan muun allekirjoittajan on jätettävä ehdokaslista eduskunnan keskuskansliaan viimeistään vaalia edeltävänä päivänä kello 12. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä myöhemminkin tehdyn ehdotuksen. Ehdokaslistojen keskuskanslian päivystyspisteeseen jättämisen sitominen vain listan asiamieheen tai muuhun allekirjoittajaan on koettu aikataulusyistä haasteelliseksi. Ehdokaslistan toimittamista tulee kehittää siten, että menettely tulee sujuvammaksi ja jous-tavammaksi.

3 Vertailutietoja asian pöydällepanosta

Ruotsissa valtiopäivien käsiteltäväksi annettu hallituksen esitys ja vastaava aloite pannaan pääsäännön mukaan täysistunnossa kerran pöydälle ennen asian lähettämistä valiokuntaan valmisteltavaksi, jollei täysistunto päättä lähettää asiaa välittömästi valiokuntaan.

Valiokunnan mietintö ilmoitetaan täysistunnossa saapuneeksi ja pannaan kerran pöydälle. Mietinnön tulee olla edustajien saatavilla vähintään kaksi arkipäivää ennen asian käsittelemistä. Täysistunto voi kuitenkin puhemiehen tai valiokunnan ehdotuksesta päättää asian ottamisesta käsiteltäväksi, vaikka mietintö on ollut edustajien saatavilla lyhyemmän ajan.

Norjan suurkäräjillä voidaan ennen asiasta käytävän keskustelun päättymistä tehdä ehdotus asian lähettämisestä takaisin valiokuntaan tai asian siirtämisestä myöhemmin samalla istuntokaudella käsiteltäväksi. Tällainen ehdotus on otettava heti käsiteltäväksi ja äänestettäväksi.

Tanskassa kaksi viidesosaa kansankäräjien jäsenistä voi pyytää puhemiestä huolehtimaan siitä, että lakiehdotuksen kolmas käsittely pidetään aikaisintaan 12 arkipäivän kuluttua ehdotuksen toisen käsittelyn päättymisestä.

Virossa pöydällepanoon rinnastuva menettely kytkeytyy parlamentin täysistunnon työviikon kattavan päiväjärjestyksen (työohjelman) käsittelyyn. Asiakohta poistetaan ehdotuksesta seuraavan viikon työohjelmaksi asianomaisen aloitteen tekijän tai asiaa valmistelleen valiokunnan pyynnöstä. Asiakohdan ottamisesta johonkin tulevaan työohjelmaan ei tässä yhteydessä tehdä päätöksiä. Työohjelmasta ei voida poistaa asiakohtia enää sen jälkeen, kun täysistunto on työohjelman hyväksynyt.

4 Keskeiset ehdotukset

4.1 Eduskunnan työjärjestys

Pöydällepano

Eduskunnan työjärjestyksen säännöksiä asian pöydällepanosta ehdotetaan täsmennettäväksi. Mietinnön pakollisen pöydällepanon ja kannatetusta ehdotuksesta toteutetun pöydällepanon jäl-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

keen asia voitaisiin ehdotuksen mukaan panna ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asian käsittelyssä vielä kerran pöydälle eduskunnan päätöksellä. Lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä asia voitaisiin niin ikään panna vielä kerran pöydälle, jos eduskunta niin päättää.

Tarkoitus on selkeyttää voimassa olevan säännöksen tulkinnanvaraisesta sanamuodosta ("Muu- toin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää") johtuvaa epäselvää oikeustilaa. Asian pöydällepanokertojen määrä on perinteisesti ollut säännöksiin rajoitettu. Valtiopäiväjärjestyksen (1928) mukaan asiaa ei kannatetusta ehdotuksesta toteutetun pöydällepanon jälkeen enää lain- kaan ollut mahdollista panna pöydälle ("...kun asia kolmannen kerran tulee esille, älköön sitä enää pöydälle pantako...").

Asian pöydällepanoa koskevan sääntelyn pääasiallinen tarkoitus on mahdollistaa tarvittavan ajan varaaminen edustajille perehtyä käsiteltävänä olevasta asiasta valmistuneeseen mietintöön asian lopullista päätöksentekoa varten. Nyt ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa riittävän tämän tarkoi- tuksen saavuttamiseksi. Ehdotus ei vaikuta puhemiehen toimivaltaan poistaa asia päiväjärjestyk- sestä tai keskeyttää asian käsittely.

Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen Euroopan parlamentin jäsenenä toimimisen vuoksi

Edustajantoimen hoitaminen keskeytyy perustuslain 28 1:n 1 momentin mukaan siksi ajaksi, jon- ka kansanedustaja toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Työjärjestyksen säännös asiasta on ris- tiriidassa perustuslain kanssa, sillä sen mukaan edustajantoimen hoitaminen keskeytyy tällaises- sa tapauksessa vasta, kun edustajan varaedustajan valtakirja on tarkastettu.

Sääntely ehdotetaan näiltä osin saatettavaksi sopusointuun perustuslain kanssa. Lisäksi työjärjes- tystä ehdotetaan täydennettäväksi säännöksillä edustajaksi valitun velvollisuudesta ilmoittaa pu- hemiehelle edustajantoimen hoitamisen keskeytymisen päättymisestä.

Valtakirjojen tarkastaminen

Ehdotuksessa esitetään edustajien valtakirjojen tarkastamistehtävä siirrettäväksi hallitusvallan piiriin kuuluvalta valtioneuvoston oikeuskanslerilta eduskunnan pääsihteerille.

Valtakirjojen tarkastamisessa on asiallisesti kyse seremoniasta, jossa vaaliviranomaisen edus- kunnalle toimittamat kansanedustajan valtakirjat annetaan valituiksi tulleille. Valtakirjan luovut- taminen valituksi tulleelle ei sellaisenaan toimenpiteenä edellytä ylimmän laillisuusvalvojan — sen enempää valtioneuvoston oikeuskanslerin kuin eduskunnan oikeusasiamiehenkään — läsnä- oloa. Periaatteellisista syistä on tärkeää, että ylintä valtiollista valtaa käyttävän eduskunnan toi- mintoihin liittyviä tehtäviä hoidetaan nimenomaan eduskunnasta käsin. Luontevaa on osoittaa valtakirjojen tarkastaminen eduskunnan ylimmälle virkamiehelle.

Pääministerin vaali

Eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n 4 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jon- ka mukaan eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta sallia keskustelun ennen perustus-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

lain 61 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettua avoimena äänestyksenä toimeenpantavaa pääministerin vaalia.

Muita ehdotuksia

Ehdotuksessa esitetään työjärjestykseen tehtäväksi lisäksi joitakin, lähinnä teknisluonteisia tarkistuksia ja päivityksiä.

Talousarvioaloitteen jättämistä koskevaa määräaika sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että eduskunta voi painavasta syystä puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää säädettyä lyhyemmästä talousarvioaloitteen jättämisaikasta esimerkiksi tilanteissa, joissa lisätalousarvioesityksen tai talousarvioesitystä täydentävän esityksen eduskuntakäsittelylle on tavanomaisesta poikkeava kiire.

Täysistunnon päätöspöytäkirjaa koskeva sääntely ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, sillä pöytäkirjaamiseen liittyvät tarpeelliset asiat tulevat katetuiksi säännöksillä täysistunnon pöytäkirjasta.

Äänestystapaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että se nykyistä paremmin ilmentää koneäänestyksen olevan ensisijainen äänestystapa, sekä täydennettäväksi niin, että se tarvittaessa mahdollistaa äänestyksen toteuttamisen koneäänestyksen, avoimen lippuäänestyksen ja seisomaan nousten toimeenpantavan äänestyksen yhdistelmänä.

Lippuäänestyksiä koskevasta sääntelystä ehdotetaan vanhentuneina poistettaviksi maininnat äänestyslippujen julki lukemisesta.

Lakiehdotuksen käsittelyssä noudatettavaan menettelyyn liittyen ehdotetaan säädettäväksi, että ehdotukset — myös pykäläkohtaiset ehdotukset — tehdään nykyisestä poiketen jo ensimmäisen käsittelyn yleiskeskustelussa.

Työjärjestykseen ehdotetaan lisättäviksi säännökset eduskunnan oikeusasiamiehen ja eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaalista.

Työjärjestyksen säännöstä tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi ja varajäseneksi aiotun kansanedustajan tietojen tarkistamisesta ehdotetaan täydennettäväksi niin, että sääntelyä sovelletaan tiedusteluvalvontavaliokunnan asettamisen lisäksi sen kokoonpanoa muutettaessa. Lisäksi säännöksessä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta ehdotetaan selvyiden vuoksi mainittavaksi valiokunnan jäsenen lisäksi valiokunnan varajäsen.

4.2 Eduskunnan vaalisääntö

Ehdokaslistojen jättäminen

Ehdotuksessa ehdotetaan poistettavaksi henkilösidonaisuudet ehdokaslistojen toimittamiselle. Lisäksi ehdotus mahdollistaa sen, että ehdokaslistan voisi toimittaa keskuskansliaan jatkossa myös sähköisesti.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Ehdokkaaksi asettamisesta ja ehdokaslistoista päätetään useimmiten eduskuntaryhmässä, ne allekirjoittaa kaksi edustajaa ja ne päivätään. Ehdokaslistojen toimittamisesta sekä vaalien ja täydennysvaalien aikatauluttamisesta sovitaan käytännössä aina vaaliasioita hoitavan eduskunnan virkamiehen kanssa, joten uusi menettely ei heikennä vaaliasioiden luotettavuutta.

Muutoksella tuodaan joustavuutta ehdokaslistojen jättämiseen ja huolehditaan, että kiiretilanteessa ehdokaslistat saadaan toimitettua ja vaalit toimitettua oikeaan aikaan.

5 Lausuntopalaute

Puhemiesneuvostolle antoivat luonnoksesta ehdotukseksi eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta ja luonnoksesta eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta lausunnot sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, perussuomalaisten eduskuntaryhmä, kokoomuksen eduskuntaryhmä, keskustan eduskuntaryhmä, vihreä eduskuntaryhmä, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, ruotsalainen eduskuntaryhmä ja kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä sekä valtioneuvoston oikeuskansleri.

Lausunnoissa pääasiassa kannatettiin niin eduskunnan työjärjestykseen kuin eduskunnan vaalisääntöönkin ehdotettuja muutoksia. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä kuitenkin vastusti ehdotettua pöydällepanosääntelyä sekä valtakirjojen tarkastamisen osoittamista eduskunnan pääsihteerille. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä tässä yhteydessä tulisi säätää myös etä-äänestämisen mahdollisuudesta. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä vastusti muutosta, jonka mukaan ehdotukset olisi ensimmäisessäkin käsittelyssä tehtävä yleiskeskusteluvaiheessa.

Monissa lausunnoissa esitettiin huoli edustajien tosiasiallisesta aloiteoikeudesta, vaikka ehdotusta eduskunnan mahdollisuudesta lyhentää talousarvioaloitteen jättämisaikaa eräissä tapauksissa sinänsä pidettiin tarpeellisenä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä esitti työjärjestykseen lisättäväksi säännöksen, joka mahdollistaisi keskustelun pääministerin vaalissa. Puhemiesneuvosto on täydentänyt ehdotusta aloiteoikeutta ja pääministerin vaalissa käytävän keskustelun mahdollisuutta koskevasta sääntelystä.

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Eduskunnan työjärjestys

2 §. *Valtakirjojen tarkastaminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että edustajien valtakirjat ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa tarkastaa valtioneuvoston oikeuskanslerin sijasta eduskunnan pääsihteeri. Vastaavasti pääsihteeri tarkastaa ehdotetun 2 momentin mukaan myös myöhemmin esitetyt valtakirjat.

11 §. *Eduskunnan oikeusasiamies.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka perusteella oikeusasiamiehen vaali toimitetaan, jos tehtävään on useampia ilmoittautuneita. Varsinainen vaalitoimitus on tarpeeton, jos tehtävään on vain yksi ilmoittautunut, sillä eduskunta voi tällöin päättää valinnasta ilman vaalia. Ehdotus vastaa asiallisesti työjärjestyksen 16 §:n 2 ja 3 momentin sääntelyä eduskunnan pääsihteerin ja valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan valinnasta.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Momentissa säädettäisiin edelleen perustuslakivaliokunnan tehtävästä arvioida oikeusasiamiehen tehtävään ilmoittautuneita. Jos kukaan hakijoista ei täytä oikeusasiamieheen kohdistuvia vaatimuksia, ilmoitetaan tehtävän avoinna olemisesta uudelleen.

Momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi mainittavaksi, että eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali toimitetaan kuten eduskunnan oikeusasiamiehen vaali.

16 §. *Vaalit.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan pääministerin valintaa koskevan työjärjestyksen 65 §:n 4 momentista voi johtua muuta 16 §:n 1 momentin sisältämään vaaleja yleisesti koskevaan keskustelukieltoon.

17 a §. *Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenestä hankittava selvitys.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta, jonka mukaan säännöksessä tarkoitettu tarkastuspyyntö tietosuojavaltuutetulle on toimitettava myös tiedusteluvalvontavaliokunnan kokoonpanoa muutettaessa.

20 §. *Eduskunta-aloitteet.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti eduskunnan mahdollisuudesta päättää 2 momentissa säädettyä lyhyemmästä määräajasta jättää talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta. Tarve tähän voi tulla esimerkiksi erityisestä kiireestä saada lisäbudjetti voimaan. Päätös lyhyemmästä määräajasta voitaisiin ehdotuksen mukaan tehdä vain puhemiesneuvoston ehdotuksesta. Lyhyemmän määräajan asettaminen edellyttäisi painavaa syytä. Kynnyksen määräajan lyhentämiselle tulisi siten olla korkea. Kaikissa tapauksissa olisi turvattava edustajien tosiasiallinen mahdollisuus käyttää aloiteoikeutta.

Uuden 3 momentin lisäämisen vuoksi nykyinen 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi.

43 c §. *Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi mainittavaksi valiokunnan jäsenen lisäksi valiokunnan varajäsen.

53 §. *Lakiehdotuksen käsittely.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta, jonka mukaan käsiteltävänä olevasta mietinnöstä poikkeavat, lakiehdotuksen sisältöä koskevat ehdotukset tulee tehdä lakiehdotuksen ensimmäisen käsittelyn yleiskeskustelun vaiheessa eikä vasta yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Ehdotuksen mukaan lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsittelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena niiltä osin kuin yleiskeskustelussa ei ole tehty mietinnön asiakirjoihin perustuvia tai 58 §:ssä säädettyssä järjestyksessä tehtyjä mietinnöstä poikkeavia säännösehdoituksia.

57 §. *Pöydällepano.* Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asian käsittelyssä kannatetusta ehdotuksesta tehdyn pöydällepanon jälkeen asia voidaan panna eduskunnan päätöksellä pöydälle vain kerran ja että toisessa käsittelyssä asia voidaan niin ikään panna kerran pöydälle, jos eduskunta niin päättää. Lisäksi momentissa ehdotetaan toistettavaksi pykälän 1 momentissa mainittu ajallinen rajoitus asian panemisesta pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista eli vakiintuneen käytännön mukaan enintään kahden viikon päähän (ks. PNE 1/1999 vp, s. 33). Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi myös joitakin sääntelyä selkeyttäviä sanonnallisia tarkistuksia.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Momenttiin ehdotetun ensimmäisen virkkeen mukaan asia pannaan ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä kerran pöydälle kannatetusta ehdotuksesta. Ehdotus vastaa nykyistä sääntelyä. Momentin ensimmäisestä virkkeestä vain poistettaisiin virkkeen sisäiseen rakenteeseen kuulumattomat sanat "tämän jälkeen", joilla lienee ollut tarkoitus viitata pykälän 2 momentissa tarkoitettuihin pöydällepanoihin. Kannatetusta ehdotuksesta ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asian käsittelyssä tehdyn pöydällepanon jälkeen asia voitaisiin momenttiin ehdotetun toisen virkkeen mukaan panna kerran pöydälle, jos eduskunta niin päättää. Lisäksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan toisessa käsittelyssä asia voidaan panna eduskunnan päätöksellä vain kerran pöydälle.

61 §. *Äänestystapa.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan todettavaksi mahdollisuus toimittaa äänestys myös momentissa mainittuja äänestystapoja yhdistellen.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että siitä nykyistä paremmin ilmenisi koneäänestyksen asema ensisijaisesti käytettynä äänestystapana. Momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi mahdollisuudesta uusia koneäänestys, jos jo kertaalleen toimitettu koneäänestys ei puhemiehen mielestä ole antanut luotettavaa vastausta.

Pykälän 3 momentin säännöksiä avoimen lippuäänestyksen toimittamisesta ehdotetaan selkeytetäviksi niin, että tällainen äänestys toimitetaan ensinnäkin, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos äänet ovat menneet tasan. Näiltä osin ehdotus vastaa nykyistä sääntelyä.

Avointa lippuäänestystä ei sen sijaan olisi enää toimitettava, jos koneäänestys ei sitä ensimmäisellä kerralla toimitettaessa antaisi puhemiehen mielestä luotettavaa vastausta. Tällöin koneäänestys voitaisiin ehdotetun 2 momentin perusteella uusia. Avoin lippuäänestys toimitettaisiin ehdotuksen mukaan vasta, jos uusittukaan koneäänestys tai äänestys seisomaan nousten tai äänestystapoja yhdistelemällä toimitettu äänestys ei puhemiehen mielestä ole antanut luotettavaa vastausta. Ennen avointa lippuäänestystä olisi siten joko uusittava koneäänestys, jollei sille ole teknisiä esteitä, taikka vaihtoehtoisesti toimitettava äänestys seisomaan nousten tai äänestystapoja yhdistelemällä. Äänten mennessä tasan olisi avoin lippuäänestys nykyisestä poiketen toimitettava kaikissa päätöksentekotilanteissa vasta, jos äänet ovat uusitusakin koneäänestyksessä menneet tasan.

Lisäksi 3 momentista ehdotetaan tarpeettomina poistettaviksi poikkeussäännökset äänestyksestä, joka ei koske eduskunnan lopullista päätöstä kyseisessä käsittelyvaiheessa.

Pykälän 4 momentissa säilyisi nykyinen viittaus, jonka mukaan vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä.

62 §. *Avoin lippuäänestys.* Työjärjestyksen 62 §:n viimeisestä virkkeestä ehdotetaan tarpeettomana poistettaviksi maininnat äänestyslippujen laskemisesta ja lukemisesta julki.

65 §. *Pääministerin valinta.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta, jonka mukaan kyse on nimenomaan perustuslain 61 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettusta pääministerin vaalista. Lisäksi momentin viimeisestä virkkeestä ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi maininta äänestyslippujen laskemisesta ja lukemisesta julki.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka perusteella eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta sallia keskustelun ennen 2 momentissa — ja perustuslain 61 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä — tarkoitettua pääministerin vaalia.

Ennen pääministerin vaalin toimeenpanoa käydään oletettavasti moninaisia epävirallisia keskusteluja ja neuvotteluja pääministerin valinnasta ja hallituksen muodostamiseen liittyvistä muista kysymyksistä. Näistä asioista voi kuitenkin olla perusteltua keskustella avoimestikin. Ehdotuksen mukaan keskustelutarpeen arvioisi ensi vaiheessa puhemiesneuvosto, joka niin katsoessaan tekisi eduskunnalle ehdotuksen keskustelun sallimiseksi. Arviossaan puhemiesneuvoston tulisi ottaa huomioon, että keskustelu hallituspolitiikan sisältökysymyksistä tulee joka tapauksessa käytäväksi, kun valtioneuvosto perustuslain 62 §:n mukaisesti antaa ohjelman tiedonantona eduskunnan käsiteltäväksi. Puhemiesneuvoston mahdollisen ehdotuksen pohjalta eduskunta päättäisi, salliiko se keskustelun ennen pääministerin vaalia.

69 ja 70 §. *Täysistunnon pöytäkirja ja Täysistunnon päätöspöytäkirja.* Eduskunnan työjärjestyksen 70 § täysistunnon päätöspöytäkirjasta ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi. Tämän vuoksi ehdotetaan 69 §:n 1 momentin säännöstä täysistunnon pöytäkirjaan tehtävistä merkinnöistä täydennettäväksi 70 §:n 1 momentissa nykyisin olevalla maininnalla tehtyjä päätöksiä koskevien tietojen merkitsemisestä pöytäkirjaan.

75 a §. *Puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan etäkokoukset.* Pykälään ehdotetaan otettaviksi säännökset puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan mahdollisuudesta pitää etäkokouksia.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemiesneuvosto samoin kuin kansliatoimikunta voi kokoontua ja kokoukseen voi osallistua tai olla kokouksessa läsnä puhemiesneuvoston hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä (*etäkokous*). Sanalla "kokoontua" viitataan siihen, että kyseessä on puhemiesneuvoston tai kansliatoimikunnan kokous ja että kokous voidaan pitää etäyhteyksiä käyttämällä. Ehdotuksen mukaan puhemies ilmoittaa kokouksen koollekutsujana kokoustavan.

Esimerkiksi puhemiesneuvosto voisi kokoontua joko niin, että kaikki kokoukseen osallistuvat ovat etäyhteydessä keskenään, tai niin, että jotkut kokoukseen osallistuvat ovat koolla kokoushuoneessa ja vain jotkut osallistuvat kokoukseen etäyhteydellä. Kokouksessa läsnä olemaan oikeutetut eli muut kuin puhemiesneuvoston tai kansliatoimikunnan kokoonpanoon tai esittelijäkuntaan kuuluvat ulkopuoliset asiantuntijat tai muut kuultavat voisivat niin ikään olla kokouksessa läsnä etäyhteydellä.

Ehdotuksessa on kyse mahdollisuudesta pitää etäkokouksia. Puhemies päättää kokouksen koollekutsujana, käytetäänkö mahdollisuutta vai ei. Puhemies voi esimerkiksi arvioida joidenkin yksittäisissä kokouksissa käsiteltävien asioiden edellyttävän kokoukseen osallistujien fyysistä läsnäoloa ja päättää, että tuohon kokoukseen ei voi osallistua etäyhteydellä. Puhemies voi myös yleisemmin päättää olla käyttämättä ehdotettua etäkokousmahdollisuutta.

Etäkokoukseen voi ehdotuksen mukaan osallistua vain puhemiesneuvoston hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä. Tältä osin ehdotus vastaa valiokuntien etäkuulemisesta annettua työjärjestyksen 37 a §:n 1 momentin sääntelyä.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Etäkokouksen edellytyksenä pykälän 2 *momentin* mukaan on, että kokoukseen osallistumaan ja kokouksessa läsnä olemaan oikeutetut ovat tietoturvalisessä yhteydessä (*etäyhteys*) keskenään. Ehdotus vastaa tältäkin osin valiokuntien etäkuulemisesta annettua sääntelyä.

Puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan kokoukset eivät ole yleisölle avoimia. Pykälän 3 *momenttiin* ehdotetaan siksi otettaviksi valiokuntien etäkuulemisesta annettua sääntelyä asiallisesti vastaavat säännökset etäkokousten tietoturvalisuudesta. Etäkokouksen järjestelyillä on ehdotuksen mukaan huolehdittava, että keskustelut etäkokouksessa voidaan käydä luottamuksellisesti ja että ulkopuoliset eivät saa tietoja etäkokouksessa käsiteltävistä asioista tai asiakirjoista ennen niiden julkiseksi tuloa. Etäyhteydellä etäkokoukseen osallistuvan kansanedustajan ja puhemiesneuvoston tai kansliatoimikunnan esittelijän on huolehdittava, että hänen kanssaan samassa tilassa ei ole kokouksen aikana läsnä ulkopuolisia.

Pykälän 4 *momentiksi* ehdotetaan otettavaksi työjärjestyksen 37 a §:n 3 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan etäkokouksessa ei saa käsitellä salassa pidettäviä asiakirjoja eikä vaiteliaisuuden alaisia asioita.

77 §. *Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen.* Pykälän 1 *momentista* ehdotetaan poistettavaksi perustuslain sääntelyn kanssa ristiriidassa oleva viimeinen virke, jonka mukaan Euroopan parlamentin jäsenenä toimivan edustajan edustajantoimi keskeytyisi vasta silloin, kun hänen varaedustajansa valtakirja on tarkastettu. Pykälän uuteen 2 *momenttiin* ehdotetaan otettaviksi säännökset edustajantoimen hoitamisen keskeytymisen päättymisestä tehtävästä ilmoituksesta. Ehdotuksen mukaan keskeytymisen päättymisen ajankohdasta on ilmoitettava puhemiehelle, jos Euroopan parlamentin jäsenenä toimivan edustajaksi valitun toiminta Euroopan parlamentin jäsenenä päättyy. Ilmoitus on tarpeen varaedustajana toimivan aseman järjestämiseksi toteutettavien hallinnollisten toimenpiteiden takia etenkin, jos edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen päättyy Euroopan parlamentin toimikauden vielä jatkuessa. Ilmoitus on kuitenkin hyvä tehdä myös Euroopan parlamentin toimikauden päättyessä. Euroopan parlamentin jäsenenä toimivan on tehtävä ilmoitus viipymättä sen jälkeen, kun edustajaksi valittu on saanut tietää edustajantoimen keskeytymisen päättymisen ajankohdan.

Voimaantulo. Ehdotettu työjärjestyksen muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan huhtikuun 1 päivänä 2023.

6.2 Eduskunnan vaalisääntö

8 §. *Ehdokaslistan jättäminen.* Pykälän 2 *momentista* ehdotetaan poistettavaksi edellytys siitä, että ehdokaslistan jättäjän tulee olla asiamies tai ehdokaslistan muu allekirjoittaja.

Vastaisuudessa ehdokaslistan jättämiseen oikeutettujen henkilöiden piiriä ei olisi säännöksiin rajoitettu. Käytännössä ehdokaslistan voisi toimittaa keskuskansliaan edustajan lisäksi esimerkiksi eduskuntaryhmän pääsihteeri tai joku muu ryhmäkanslioiden henkilöstöstä. Ehdokaslista olisi myös edelleen kahden edustajan allekirjoitettava ja päivättävä. Ehdokaslista voitaisiin jättää voimassa olevaan tapaan keskuskanslian päivystykseen tai allekirjoitettu ehdokaslista voitaisiin toimittaa skannattuna sähköpostitse keskuskanslian sähköpostiin. Sähköpostitse toimitettunakin ehdokaslista tulee olla asianmukaisesti allekirjoitettu ja päivätty.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimaantulo. Ehdotettu vaalisäännön muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan huhtikuun 1 päivänä 2023.

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Eduskunnan työjärjestyksessä annetaan perustuslain 52 §:n 1 momentin nojalla perustuslakia tarkempia säännöksiä valtiopäivillä noudatettavasta menettelystä sekä eduskunnan toimielimistä ja eduskuntatyöstä. Eduskunnan työjärjestyksen valtiosääntöinen merkitys kasvoi vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen yhteydessä, kun suuri osa tuolloiseen, perustuslakina voimassa olleeseen valtiopäiväjärjestykseen sisältyneestä eduskuntatyön yksityiskohtaisesta sääntelystä siirrettiin eduskunnan työjärjestykseen (HE 1/1998 vp, s. 38). Tarkoitus oli luoda aiempaa joustavammalla mahdollisuudet kehittää eduskunnan sisäistä työskentelyä kunkin ajankohdan vaatimusten mukaisesti (HE 1/1998 vp, s. 37). Eduskunnan työjärjestyksen lisääntyneen merkityksen vuoksi sen säätämistä ja muuttamista koskevat ehdotukset käsitellään nykyisin perustuslain 52 §:n 1 momentin perusteella lakiehdotuksen käsittelystä säädettyssä järjestyksessä (HE 1/1998 vp, s. 100—101).

Ehdotetuissa työjärjestyksen muutoksissa on pääasiassa kyse eduskunnan työskentelyä koskevan sääntelyn tavanomaisesta, osin puhtaasti teknisluonteisesta päivittäisestä. Perustuslain kannalta huomionarvoisia, joskaan eivät päätöksen säätämisyjärjestykseen vaikuttavia, ovat ehdotukset valtakirjojen tarkastamista ja edustajantoimen hoitamisen keskeytymistä koskevien säännösten muuttamiseksi.

Valtakirjojen tarkastaminen ehdotetaan työjärjestyksen 2 §:n muutoksella osoitettavaksi valtioneuvoston oikeuskanslerin sijasta eduskunnan pääsihteerille. Ehdotus on nykyistä sääntelyä paremmin sopusoinnussa perustuslain kanssa, sillä eduskunnan työjärjestyksellä ei ole aivan asianmukaista säätää valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävistä olkoonkin, että tehtävä liittyy eduskuntatyöhön.

Edustajantoimen hoitaminen keskeytyy perustuslain 28 §:n 1 momentin mukaan siksi ajaksi, jonka kansanedustaja toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Edustajantointa hoitaa tänä aikana hänen varaedustajansa. Edustajantoimen hoitaminen keskeytyy siten suoraan perustuslain säännöksen perusteella siksi ajaksi, jonka hän toimii Euroopan parlamentin jäsenenä. Työjärjestyksen 77 §:ssä on perustuslain 28 §:n 1 momentin näkökulmasta ongelmallinen säännös edustajantoimen hoitamisen keskeytymisen alkamisajankohdasta. Työjärjestyksen puheena olevan pykälän viimeinen virke kuuluu seuraavasti: "Jos hän toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, hänen edustajantointinsa hoitaminen keskeytyy silloin, kun hänen varaedustajansa valtakirja on tarkastettu." Perustuslain kannalta edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen kytkeytyy Euroopan parlamentin jäsenenä toimimisen tosiasiaan. Edustajantoimen hoitamisen keskeytymisen edellytyksenä eivät siten voi olla muut seikat tai toimenpiteet, kuten esimerkiksi varaedustajan valtakirjan tarkastaminen.

Ehdotuksessa esitetään, että työjärjestyksen 77 § saatetaan sopusointuun perustuslain kanssa poistamalla pykälästä perustuslain kannalta ongelmallinen virke.

Edellä olevan perusteella puhemiesneuvosto ehdottaa,

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

että eduskunnan työjärjestystä muutetaan seuraavasti:

1.

Eduskunnan päätös

eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti joka on tehty perustuslain 52 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla,

kumotaan eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 70 §,

muutetaan eduskunnan työjärjestyksen 2 §, 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 a §:n 1 momentti, 20 §, 43 c §:n 1 momentti, 53 §:n 2 momentti, 57 §:n 3 momentti, 61 ja 62 §, 65 §, 69 §:n 1 momentti sekä 77 §, sellaisina kuin niistä ovat 17 a §:n 1 momentti eduskunnan päätöksessä 1547/2019, 20 § osaksi eduskunnan päätöksissä 118/2003 ja 71/2011, 43 c §:n 1 momentti eduskunnan päätöksessä 123/2019, 53 §:n 2 momentti ja 69 §:n 1 momentti eduskunnan päätöksessä 895/2012 sekä 57 §:n 3 momentti eduskunnan päätöksessä 71/2011, sekä

lisätään eduskunnan työjärjestykseen uusi 75 a § seuraavasti:

2 §

Valtakirjojen tarkastaminen

Ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa eduskunnan pääsihteeri tarkastaa edustajien valtakirjat. Hyväksytyn valtakirjan esittäneistä edustajista laaditaan luettelo. Vaalikauden ensimmäinen täysistunto alkaa tämän luettelon mukaan toimitettavalla nimenhuudolla.

Pääsihteeri tarkastaa myös myöhemmin esitetyt valtakirjat. Ennen kuin edustaja ryhtyy hoitamaan edustajantointaan, hänen on esitettävä tarkastettu valtakirjansa puhemiehelle, joka ilmoittaa tästä täysistunnossa.

11 §

Eduskunnan oikeusasiamies

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen tehtävän avoimna olemisesta ilmoitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla. Perustuslakivaliokunta arvioi tehtävään ilmoittautuneita. Jos tehtävään on useampia ilmoittautuneita, toimitetaan eduskunnan oikeusasiamiehen vaali. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali toimitetaan kuten eduskunnan oikeusasiamiehen vaali. Vaalissa ei sallita keskustelua.

— — — — —

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

16 §

Vaalit

Eduskunta toimittaa vaalit siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Henkilövaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Vaaleissa ei sallita keskustelua, jollei työjärjestyksen 65 §:n 4 momentissa säädetystä muuta johdu.

17 a §

Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenestä hankittava selvitys

Ennen tiedusteluvalvontavaliokunnan asettamista tai ennen sen kokoonpanon muuttamista tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi tai varajäseneksi aiottu kansanedustaja pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan, sisältyykö suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 48 §:n 1 momentin perusteella tallettamiin henkilötietoihin tietoja asianomaisesta kansanedustajasta.

20 §

Eduskunta-aloitteet

Eduskunta-aloite toimitetaan keskuskansliaan. Aloite on perusteltava lyhyesti. Samaan aloitteeseen ei saa sisällyttää erilaisia asioita eikä talousarvioaloitteeseen yhtä useampaa ehdotusta määrärahaksi tai muuksi päätökseksi.

Eduskunta-aloite voidaan tehdä eduskunnan ollessa koolla. Talousarvioaloite voidaan tehdä vasta eduskunnalle annetun valtion talousarvioesityksen johdosta ja se on jätettävä viimeistään kello 12 kymmenentenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä viimeistään kello 12 neljäntenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi.

Eduskunta voi painavasta syystä puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää 2 momentissa säädettyä lyhyemmästä määräajasta jättää talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta.

Eduskunta-aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa aloitteen.

43 §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Valiokunnan jäsen, varajäsen tai virkamies ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, taikka seikkaa, josta valiokunta on tehnyt perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaisen vaitiolopäätöksen.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

53 §

Lakiehdotuksen käsittely

Ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Sen jälkeen päätetään yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiehdotuksen sisällöstä. Lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsittelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena niiltä osin kuin yleiskeskustelussa ei ole tehty mietinnöstä poikkeavia säännösehdotuksia. Ensimmäisessä käsittelyssä ei saa tehdä ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä.

57 §

Pöydällepano

Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä asia pannaan kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle. Tämän jälkeen asia voidaan ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asian käsittelyssä panna kerran pöydälle, jos eduskunta niin päättää. Toisessa käsittelyssä asia voidaan panna eduskunnan päätöksellä kerran pöydälle. Asia pannaan pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista.

61 §

Äänestystapa

Äänestys toimitetaan koneäänestyksenä, seisomaan nousten tai avoimena lippuäänestyksenä taikka näitä äänestystapoja yhdistelemällä toimitettavana äänestyksenä. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Keskustelua äänestystavasta ei sallita.

Äänestys toimitetaan ensisijaisesti koneäänestyksenä. Koneäänestys voidaan uusaa, jos jo toimitettu koneäänestys ei puhemiehen mielestä ole antanut luotettavaa vastausta.

Avoin lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos uusittukaan koneäänestys tai äänestys seisomaan nousten tai äänestystapoja yhdistelemällä toimitettu äänestys ei puhemiehen mielestä ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat uusitussakin koneäänestyksessä menneet tasan.

Vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

62 §

Avoim lippuäänestys

Avoim lippuäänestys toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä erivärisiä lippuja. Lipuisa tulee olla painettuna edustajan nimi sekä sana *jaa, ei* tai *tyhjä*. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. Edustajien tulee tuoda äänestyslippunsa uurnaan siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu.

65 §

Pääministerin valinta

Tasavallan presidentin eduskunnalle antama tieto pääministeriehdokkaasta esitellään eduskunnalle ja asia pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Pääministeriehdokkaan hyväksymisestä toimitetaan koneäänestys tai avoin lippuäänestys. Puhemies ilmoittaa äänestystavan.

Perustuslain 61 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettu pääministerin vaali toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä äänestyslippuja, joissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi. Edustajan tulee kirjoittaa äänestyslippuun sen henkilön nimi, jota hän äänestää, niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuutta tarkoitettua henkilöstä voi syntyä, tai jättää äänestyslippunsa tyhjänä. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä.

Pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt.

Tässä pykälässä tarkoitettu asiasta ei sallita keskustelua. Eduskunta voi kuitenkin puhemiesneuvoston ehdotuksesta sallia keskustelun ennen 2 momentissa tarkoitettua pääministerin vaalia.

69 §

Täysistunnon pöytäkirja

Täysistunnosta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tiedot tehdyistä päätöksistä ja asioiden käsittelystä sekä täysistunnossa käydyt keskustelut. Tiedot täysistunnossa tehdyistä päätöksistä julkaistaan viipymättä tietoverkossa.

75 a §

Puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan etäkokous

Puhemiesneuvosto ja kansliatoimikunta voivat kokoontua ja kokoukseen voi osallistua tai olla kokouksessa läsnä puhemiesneuvoston hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä (*etäkokous*). Puhemies ilmoittaa kokoustavan.

Etäkokouksen edellytyksenä on, että kokoukseen osallistumaan ja kokouksessa läsnä olemaan oikeutetut ovat tietoturvalisessa yhteydessä (*etäyhteys*) keskenään.

Etäkokouksen järjestelyillä on huolehdittava, että keskustelut etäkokouksessa voidaan käydä luottamuksellisesti ja että ulkopuoliset eivät saa tietoja etäkokouksessa käsiteltävistä asioista tai asiakirjoista ennen niiden julkiseksi tuloa. Etäyhteydellä etäkokoukseen osallistuvan kansan-

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

edustajan ja puhemiesneuvoston tai kansliatoimikunnan esittelijän on huolehdittava, että hänen kanssaan samassa tilassa ei ole kokouksen aikana läsnä ulkopuolisia.

Etäkokouksessa ei saa käsitellä salassa pidettäviä asiakirjoja eikä vaiteliaisuuden alaisia asioita.

77 §

Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen

Euroopan parlamentin jäseneksi valitun edustajan tulee ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskuntavaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi.

Jos edustajaksi valitun toiminta Euroopan parlamentin jäsenenä päättyy, tulee hänen viipymättä ilmoittaa puhemiehelle toiminnan päättymisen ajankohdasta.

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2023. Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2023.

2.

Eduskunnan päätös

eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 52 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla,

muutetaan eduskunnan vaalisäännön (250/2000) 8 §:n 2 momentti seuraavasti:

8 §

Ehdokaslistan jättäminen

Ehdokaslista on toimitettava eduskunnan keskuskansliaan viimeistään vaalia edeltävänä päivänä kello 12. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä myöhemminkin tehdyn ehdotuksen.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2023.

Helsingissä 22.11.2022

Eduskunnan puhemies Matti Vanhanen
Eduskunnan pääsihteeri Maija-Leena Paavola

1.

Eduskunnan päätös

eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 52 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla,

kumotaan eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 70 §,

muutetaan eduskunnan työjärjestyksen 2 §, 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti, 17 a §:n 1 momentti, 20 §, 43 c §:n 1 momentti, 53 §:n 2 momentti, 57 §:n 3 momentti, 61 ja 62 §, 65 §, 69 §:n 1 momentti sekä 77 §, sellaisina kuin niistä ovat 17 a §:n 1 momentti eduskunnan päätöksessä 1547/2019, 20 § osaksi eduskunnan päätöksissä 118/2003 ja 71/2011, 43 c §:n 1 momentti eduskunnan päätöksessä 123/2019, 53 §:n 2 momentti ja 69 §:n 1 momentti eduskunnan päätöksessä 895/2012 sekä 57 §:n 3 momentti eduskunnan päätöksessä 71/2011, sekä

lisätään eduskunnan työjärjestykseen uusi 75 a § seuraavasti:

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
2 § <i>Valtakirjojen tarkastaminen</i> Ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa <i>valtioneuvoston oikeuskansleri</i> tarkastaa edustajien valtakirjat. Hyväksytyn valtakirjan esittäneistä edustajista laaditaan luettelo. Vaalikauden ensimmäinen täysistunto alkaa tämän luettelon mukaan toimitettavalla nimenhuudolla. <i>Oikeuskansleri</i> tarkastaa myös myöhemmin esitetyt valtakirjat. Ennen kuin edustaja ryhtyy hoitamaan edustajantointaan, hänen on esitettävä tarkastettu valtakirjansa puhemiehelle, joka ilmoittaa tästä täysistunnossa.	2 § <i>Valtakirjojen tarkastaminen</i> Ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa <i>eduskunnan pääsihteeri</i> tarkastaa edustajien valtakirjat. Hyväksytyn valtakirjan esittäneistä edustajista laaditaan luettelo. Vaalikauden ensimmäinen täysistunto alkaa tämän luettelon mukaan toimitettavalla nimenhuudolla. <i>Pääsihteeri</i> tarkastaa myös myöhemmin esitetyt valtakirjat. Ennen kuin edustaja ryhtyy hoitamaan edustajantointaan, hänen on esitettävä tarkastettu valtakirjansa puhemiehelle, joka ilmoittaa tästä täysistunnossa.
11 § <i>Eduskunnan oikeusasiamies</i> Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen tehtävän avoinna olemisesta ilmoitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla. <i>Vaalit toimitetaan sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta on arvioinut tehtävään ilmoittautuneita.</i> Vaalissa ei sallita keskustelua.	11 § <i>Eduskunnan oikeusasiamies</i> Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen tehtävän avoinna olemisesta ilmoitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla. <i>Perustuslakivaliokunta arvioi tehtävään ilmoittautuneita, toimitetaan eduskunnan oikeusasiamiehen vaali. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali toimitetaan kuten eduskunnan oikeusasiamiehen vaali.</i> Vaalissa ei sallita keskustelua.
16 § <i>Vaalit</i> Eduskunta toimittaa vaalit siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Henkilövaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Vaaleissa ei sallita keskustelua.	16 § <i>Vaalit</i> Eduskunta toimittaa vaalit siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Henkilövaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Vaaleissa ei sallita keskustelua, <i>jollei työjärjestyksen 65 §:n 4 momentissa säädetystä muuta johdu.</i>

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
17 a § <i>Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenestä hankittava selvitys</i> Ennen tiedusteluvalvontavaliokunnan asettamista tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi tai varajäseneksi aiottu kansanedustaja pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan, sisältyykö suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 48 §:n 1 momentin perusteella tallettamiin henkilötietoihin tietoja asianomaisesta kansanedustajasta. -----	17 a § <i>Tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenestä hankittava selvitys</i> Ennen tiedusteluvalvontavaliokunnan asettamista <i>tai ennen sen kokoonpanon muuttamista</i> tiedusteluvalvontavaliokunnan jäseneksi tai varajäseneksi aiottu kansanedustaja pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan, sisältyykö suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 48 §:n 1 momentin perusteella tallettamiin henkilötietoihin tietoja asianomaisesta kansanedustajasta. -----
20 § <i>Eduskunta-aloitteet</i> Eduskunta-aloite toimitetaan keskuskansliaan. Aloite on perusteltava lyhyesti. Samaan aloitteeseen ei saa sisällyttää erilaisia asioita eikä talousarvioaloitteeseen yhtä useampaa ehdotusta määrärahaksi tai muuksi päätökseksi. Eduskunta-aloite voidaan tehdä eduskunnan ollessa koolla. Talousarvioaloite voidaan tehdä vasta eduskunnalle annetun valtion talousarvioesityksen johdosta ja se on jätettävä viimeistään kello 12 kymmenentenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä viimeistään kello 12 neljäntenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. Eduskunta-aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa aloitteen.	20 § <i>Eduskunta-aloitteet</i> Eduskunta-aloite toimitetaan keskuskansliaan. Aloite on perusteltava lyhyesti. Samaan aloitteeseen ei saa sisällyttää erilaisia asioita eikä talousarvioaloitteeseen yhtä useampaa ehdotusta määrärahaksi tai muuksi päätökseksi. Eduskunta-aloite voidaan tehdä eduskunnan ollessa koolla. Talousarvioaloite voidaan tehdä vasta eduskunnalle annetun valtion talousarvioesityksen johdosta ja se on jätettävä viimeistään kello 12 kymmenentenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä viimeistään kello 12 neljäntenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi. <i>Eduskunta voi painavasta syystä puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää 2 momentissa säädettyä lyhyemmästä määräajasta jättää talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta.</i> Eduskunta-aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa aloitteen.
43 c § <i>Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto</i> Valiokunnan jäsen tai virkamies ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, taikka seikkaa, josta valiokunta on tehnyt perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaisen vaitiolopäätöksen. -----	43 c § <i>Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto</i> Valiokunnan jäsen, <i>varajäsen</i> tai virkamies ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, taikka seikkaa, josta valiokunta on tehnyt perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaisen vaitiolopäätöksen. -----

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
53 § <i>Lakiehdotuksen käsittely</i> Ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Sen jälkeen päätetään yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiehdotuksen sisällöstä. Lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsittelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena niiltä osin kuin <i>asian asiakirjoissa ei ole mietinnöstä poikkeavia säännösehdotuksia eikä tällaisia ehdotuksia myöskään ole tehty 58 §:ssä säädetyssä järjestyksessä</i>. Ensimmäisessä käsittelyssä ei saa tehdä ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä.	53 § <i>Lakiehdotuksen käsittely</i> Ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Sen jälkeen päätetään yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiehdotuksen sisällöstä. Lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsittelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena niiltä osin kuin <i>(poist.) yleiskeskustelussa ei ole tehty mietinnöstä poikkeavia säännösehdotuksia (poist.)</i>. Ensimmäisessä käsittelyssä ei saa tehdä ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä.
57 § <i>Pöydällepano</i> Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä asia pannaan <i>tämän jälkeen</i> kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle. <i>Muutoin</i> asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää.	57 § <i>Pöydällepano</i> Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä asia pannaan <i>(poist.)</i> kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle. <i>Tämän jälkeen asia voidaan ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asian käsittelyssä panna kerran pöydälle, jos eduskunta niin päättää. Toisessa käsittelyssä asia voidaan panna eduskunnan päätöksellä kerran pöydälle. Asia pannaan pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista.</i>

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
61 § <i>Äänestystapa</i> Äänestys toimitetaan koneäänestyksenä, seisomaan nousten tai avoimena lippuäänestyksenä. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Keskustelua äänestystavasta ei sallita. <i>Koneäänestys toimitetaan, riippumatta siitä, onko jo äänestetty seisomaan nousten, jos puhemies katsoo sen aiheelliseksi tai jos seisomaan nousten tapahtunut äänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut selvää vastausta taikka jos joku edustaja sitä pyytää.</i> Avoim lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos koneäänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat menneet tasan. <i>Jos äänet kuitenkin ovat menneet tasan sellaisessa äänestyksessä, joka ei koske eduskunnan lopullista päätöstä kyseisessä käsittelyvaiheessa, uusitaan koneäänestys, ja lippuäänestys toimitetaan vasta, jos äänet uudessakin koneäänestyksessä ovat menneet tasan.</i> Vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä.	61 § <i>Äänestystapa</i> Äänestys toimitetaan koneäänestyksenä, seisomaan nousten tai avoimena lippuäänestyksenä <i>taikka näitä äänestystapoja yhdistelemällä toimitettavana äänestyksenä.</i> Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Keskustelua äänestystavasta ei sallita. <i>Äänestys toimitetaan ensisijaisesti koneäänestyksenä. Koneäänestys voidaan uusita, jos jo toimitettu koneäänestys ei puhemiehen mielestä ole antanut luotettavaa vastausta.</i> Avoim lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos <i>uusittuun</i> koneäänestys <i>tai äänestys seisomaan nousten tai äänestystapoja yhdistelemällä toimitettu äänestys</i> ei puhemiehen mielestä ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat <i>uusittu</i>ssakin koneäänestyksessä menneet tasan. Vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä.
62 § <i>Avoim lippuäänestys</i> Avoim lippuäänestys toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä erivärisiä lippuja. Lipuissa tulee olla painettuna edustajan nimi sekä sana <i>jaa, ei tai tyhjä.</i> Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. Edustajien tulee tuoda äänestyslipunsa uurnaan siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu. <i>Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.</i>	62 § <i>Avoim lippuäänestys</i> Avoim lippuäänestys toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä erivärisiä lippuja. Lipuissa tulee olla painettuna edustajan nimi sekä sana <i>jaa, ei tai tyhjä.</i> Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. Edustajien tulee tuoda äänestyslipunsa uurnaan siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu. <i>(poist.)</i>

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
65 § <i>Pääministerin valinta</i> Tasavallan presidentin eduskunnalle antama tieto pääministeriehdokkaasta esitellään eduskunnalle ja asia pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Pääministeriehdokkaan hyväksymisestä toimitetaan koneäänestys tai avoin lippuäänestys. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Perustuslain 61 §:n 3 momentissa tarkoitettu pääministerin vaali toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä äänestyslippuja, joissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi. Edustajan tulee kirjoittaa äänestyslippuun sen henkilön nimi, jota hän äänestää, niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuutta tarkoitettua henkilöstä voi syntyä, tai jättää äänestyslippunsa tyhjänä. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. <i>Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.</i> Pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt. Tässä pykälässä tarkoitettua asiasta ei sallita keskustelua.	65 § <i>Pääministerin valinta</i> Tasavallan presidentin eduskunnalle antama tieto pääministeriehdokkaasta esitellään eduskunnalle ja asia pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Pääministeriehdokkaan hyväksymisestä toimitetaan koneäänestys tai avoin lippuäänestys. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Perustuslain 61 §:n 3 <i>momentin toisessa virkkeessä</i> tarkoitettu pääministerin vaali toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä äänestyslippuja, joissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi. Edustajan tulee kirjoittaa äänestyslippuun sen henkilön nimi, jota hän äänestää, niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuutta tarkoitettua henkilöstä voi syntyä, tai jättää äänestyslippunsa tyhjänä. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. <i>(poist.)</i> Pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt. Tässä pykälässä tarkoitettua asiasta ei sallita keskustelua. <i>Eduskunta voi kuitenkin puhemiesneuvoston ehdotuksesta sallia keskustelun ennen 2 momentissa tarkoitettua pääministerin vaalia.</i>
69 § <i>Täysistunnon pöytäkirja</i> Täysistunnosta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tiedot asioiden käsittelystä ja täysistunnossa käydyt keskustelut. Tiedot täysistunnossa tehdyistä päätöksistä julkaistaan viipymättä tietoverkossa.	69 § <i>Täysistunnon pöytäkirja</i> Täysistunnosta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tiedot <i>tehdyistä päätöksistä</i> ja asioiden käsittelystä <i>sekä</i> täysistunnossa käydyt keskustelut. Tiedot täysistunnossa julkaistaan päätöksistä julkaistaan viipymättä tietoverkossa.

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
70 § Täysistunnon päätöspöytäkirja Täysistunnosta laaditaan viipymättä päätöspöytäkirja, johon merkitään tiedot tehdyistä päätöksistä. Päätöspöytäkirja on julkinen, kun eduskunnan pääsihteeri on sen allekirjoittanut.	(Kumotaan)
(Uusi)	75 a § Puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan etäkokous Puhemiesneuvosto ja kansliatoimikunta voivat kokoontua ja kokoukseen voi osallistua tai olla kokouksessa läsnä puhemiesneuvoston hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä (etäkokous). Puhemies ilmoittaa kokoustavan. Etäkokouksen edellytyksenä on, että kokoukseen osallistumaan ja kokouksessa läsnä olemaan oikeutetut ovat tietoturvalisessä yhteydessä (etäyhteys) keskenään. Etäkokouksen järjestelyillä on huolehdittava, että keskustelut etäkokouksessa voidaan käydä luottamuksellisesti ja että ulkopuoliset eivät saa tietoja etäkokouksessa käsiteltävistä asioista tai asiakirjoista ennen niiden julkiseksi tuloa. Etäyhteydellä etäkokoukseen osallistuvan kansanedustajan ja puhemiesneuvoston tai kansliatoimikunnan esittelijän on huolehdittava, että hänen kanssaan samassa tilassa ei ole kokouksen aikana läsnä ulkopuolisia. Etäkokouksessa ei saa käsitellä salassa pidettäviä asiakirjoja eikä vaatelaisuuden alaisia asioita.
77 § Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen Euroopan parlamentin jäseneksi valitun edustajan tulee ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskuntavaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi. Jos hän toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, hänen edustajantoimensa hoitaminen keskeytyy silloin, kun hänen varaedustajansa valtakirja on tarkastettu.	77 § Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen Euroopan parlamentin jäseneksi valitun edustajan tulee ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskuntavaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi. Jos edustajaksi valitun toiminta Euroopan parlamentin jäsenenä päättyy, tulee hänen viipymättä ilmoittaa puhemiehelle toiminnan päättymisen ajankohdasta.

2.

Eduskunnan päätös

eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 52 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla,

muutetaan eduskunnan vaalisäännön (250/2000) 8 §:n 2 momentti seuraavasti:

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2022 vp

Voimassa oleva säädös	Ehdotus
8 § <i>Ehdokaslistan jättäminen</i> Asiamiehen tai ehdokaslistan muun allekirjoittajan on jätettävä ehdokaslista eduskunnan keskuskansliaan viimeistään vaalia edeltävänä päivänä kello 12. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä myöhemminkin tehdyn ehdotuksen.	8 § <i>Ehdokaslistan jättäminen</i> <i>Ehdokaslista on toimitettava</i> eduskunnan keskuskansliaan viimeistään vaalia edeltävänä päivänä kello 12. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä myöhemminkin tehdyn ehdotuksen.